

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

Deze tekst is afkomstig van de online bibliotheek op www.denieuwetoneelbibliotheek.nl.

De rechten, inclusief en met name de rechten voor uitvoering, liggen voor alle teksten bij de auteur en het is dan ook verplicht om voor elke vorm van uitvoering toestemming bij de betreffende schrijver aan te vragen. Voor elke schrijver is het van groot belang om te weten of zijn teksten worden uitgevoerd, dus neem alstublieft bij elke lezing, encenering, bespreking in het onderwijs e.d. even contact op met de auteur! Het contact adres voor deze tekst is:

Schrijver	Rik van den Bos
Titel	Berm
Jaar	2009
Uitvoering	Bellevue Lunchtheater / Gerardjan Rijnders

Copyright (C) 2009 by Rik van den Bos

dochter *heeft een trui met vrolijke kleurtjes aan*. Ik kijk naar niets in het bijzonder en ruik mijn appartement ineens alsof ik net van buiten opnieuw naar binnen ben komen lopen. Het ruikt hier muf en oud.

Ik ben in mijn eentje thuis en het is stil en leeg in alle kamers om me heen, maar als ik uit het raam kijk en de duiven zie vliegen, het geklap van hun vleugels er zelf bij moet denken, dan ben ik ervan overtuigd dat het hier, op de plek waar ik nu sta, voller is dan ooit. Er kan niets meer bij en ik kan me niet meer bewegen. Zuurstofloze kachellucht hangt onbewogen en zwaar om me heen.

Er is iets aan de hand.

Er is iets aan de hand en ik had het kunnen weten want het is hier al heel lang stil en stilte kondigt iets rampzaligs aan.

Het is zondag. Als ik gedachten toelaat in mijn hoofd valt alles even weg en kan ik weer bewegen. Ik leg de telefoon op tafel en besluit te douchen.

Ik ben alleen thuis en als ik douche of naar de wc ga, doe ik toch de deur op slot, maar nu beangstigd dat me. Niet omdat ik bang ben dat er iemand naar binnen probeert te breken, maar omdat ik bang ben dat ik me met iets insluit dat ik niet kan zien.

De waterstraal drukt me naar beneden, het water spoelt daarna weer door het putje weg. Hoelang is het onderweg geweest om een halve seconde door mijn appartement heen te kunnen vallen en via de afvoer weer aan zijn terugreis te beginnen?

Ik kleed me aan.

De zware vrouwenstem van hiernaast praat in rustig maar dwingend Marokkaans tegen een van haar kinderen.

Wanneer heb ik voor het laatst een kind horen huilen?

De duiven vliegen van balkon naar balkon.

Wat moet het heerlijk zijn om telkens als je je verplaatst het verrukkelijke geklap van je vleugels te mogen horen.

Misschien moet ik naar Groningen. Nu.

Natuurlijk moet ik naar Groningen.

Ik bedoel, ik zit hier maar.

stilte

Ik zit in de trein op weg naar Groningen. Het is rustig in de trein en ik kijk naar buiten.

Er is veel dat mijn blik passeert en terwijl ik kijk besef ik dat ik bijna alles zal vergeten.

Elke weg die ik afleg, alles wat op mijn pad komt zal kort in mijn gedachten weken en dan mijn hersenpan uit lekken.

Ik smelt.

Ik ben in een luidruchtige, opgewonden, dartele stemming, maar dat weet ik gelukkig goed te verbergen. Het lijkt me niet normaal om me zo te voelen nu. Ergens zou ik me moeten schamen maar ik voel me verantwoordelijk, vrolijk en sterk.

Mijn blik wordt getrokken door iets in een weiland. Ken je dat, dat je plotseling moet kijken en je blik zich scherpstelt op iets wat je kennelijk moet zien?

Er staat een reiger.

Er staat een reiger naar een koe te kijken.

In een groot groen weiland staat een reiger naar een koe te kijken. Er zit maar een meter of vier tussen. De slanke

zilveren reiger staat kaarsrecht op zijn dunne poten en kijkt naar de koe.

Hij snapt het niet.

Wat is dat nou?

Denkt-ie.

Wat is dat?

Ja, een koe, dat weet de reiger ook wel, hij heeft immers zo vaak een koe gezien, maar hij staat er nu voor de eerste keer bij stil.

Het is een totaal ander beest. Waarom?

De koe graast. De reiger kijkt en je ziet hem denken. Wie ben IK? Als ik die koe niet snap, wie ben ik zelf dan?

Ik voel hoe ik opsta, door het gangpad door naar voren loop, en aan de noodrem trek. De trein remt hard. Ik hoor hoe de ijzeren wielen krijsen terwijl ik tegen de plastic muur aan klap. Ik krabbel op en trek aan de noodhendel die de deuren moeten openen. Die gaan niet meer automatisch open en ik duw ze met moeite zelf uit elkaar, spring de trein uit en begin te rennen over het grind.

‘Wat ben ik in Godsnaam aan het doen?’ denk ik, terwijl ik – zo hard mogelijk rennend – nog vier andere dingen denk:

Iedereen in de trein kan me zien en als ze me te pakken krijgen ben ik goed nat.
Het grind op het spoor is oorspronkelijk grijs, maar wordt langzaam bruin. Hoe komt dat? Kom ik vandaag nog in Groningen?
Ik heb hier niet de juiste schoenen voor aan.

Dan zie ik een groene deur in de afrastering naast het spoor. Ik sprint erop af, hou me met moeite staande als ik afrem op het schuivende grind. Ik ga aan de klink hangen. Het hek zit op slot en gaat niet open.
'Mevrouw!' Een mannenstem roept.
Niks 'Mevrouw' denk ik, terwijl ik verder ren langs de afrastering. Het is altijd hetzelfde liedje: Nooit word je gezien.
Nooit schijn je er te zijn.
Pas als je iets veroorzaakt hebt besta je pas.
Pas als je iets veroorzaakt hebt merken ze je op omdat je van niets veranderd bent in last en daar dien je op aangesproken te worden.
Ik ren door.

Ben ik al moe?

Op de ketsende stenen onder mijn schoenen na, hoor ik niks. Het is stil op het spoor. Even verderop zit er een gat in het hek. Er ligt een groepje lege spuitbussen naast die ik raak met mijn knieën als ik mezelf door het gat heen wring. Ik ruik stront.
Een ijzeren punt zet een schram op mijn rug net boven mijn broek. Mijn huid vat vlam terwijl ik ga staan en mijn warme jas tegen de wond aan druk.
Een paar honderd meter verderop staat de trein nog steeds stil op het spoor. Ziet er niet uit. Een trein hoort niet stil te staan op het spoor.
De conducteurs zijn mannetjes in opengeritste blauwe jassen die blijven drentelen bij de treindeur. Ze brengen zo nu en dan een walkietalkie naar hun mond maar wat ze zeggen moet ik er zelf bij bedenken.
Ze zijn in ieder geval op zoek naar mij.
Zoveel is zeker.

Het is stil.

Ergens stijgt een eend op uit een sloot. Zijn vleugels klapperen heerlijk mooi.
Ik draai me weg van de trein en het spoor, werk me een weg door de bramenstruiken, eet geen braam en spring over de sloot om op zoek te gaan naar de reiger en de koe.

stilte

Een weg die je loopt is langer dan een weg die je ziet naast het spoor als je reist met een trein.
Welk weiland is het?
Een landschap is prachtig als je het kunt overzien, zet één stap en je verdrinkt.

Ik ben blind.

Licht. Stuk land naast het spoor. Modder, gras, grind, weiland en struiken.

Moeder. Een nachtpajon vol bloed, pantoffeltjes vol bloed en een grote wond op haar hoofd waar ze niets tegen doet.

moeder Heb je dat aangetrokken?

stille

't Is toch erg...

dochter Wat is er toch?

moeder Dat je niet in het zwart komt, ok. Maar een trui met vrolijke kleurtjes had ik ook weer niet verwacht.

dochter Wat heb je aan je hoofd?

Laat me kijken. *wil kijken*

moeder Je hebt hier niets te zoeken.

dochter Jij wel?

moeder Zocht je mij?

dochter Eigenlijk niet.

moeder Mooi.

dochter Ik zag een reiger die stond te kijken naar een koe.

moeder De hoop dat jij ooit normaal werd heb ik gelukkig lang geleden al opgegeven.

dochter Dat is dan pech.

moeder Wat weet jij van pech?

dochter Niks, ik weet ook niks van geluk.

moeder Wat is geluk?

Het winnen van de bingo.

Ik doe nooit mee met bingo.

dochter Soms koop ik een kraslot dan win ik niks.

moeder Lijkt me een sterk voorbeeld van pech.

dochter Mij niet.

bezorgd Ma, wat is er gebeurd?

moeder Wat?

dochter Dit!

moeder Er is niks gebeurd.

dochter *melancholisch, medelijdend* Wat is er toch gebeurd...

moeder Ach, niks.

dochter *neemt moeder in haar armen* Och.

moeder Niet aan me komen, ik ben je moeder.

dochter Het maakt niet uit wie je bent.

moeder Dat maakt altijd uit.

dochter Nu niet bedoel ik.

moeder Laat me los!

dochter Niet gaan schreeuwen.

moeder Laat me dan los!

dochter Wat wil je dan?

moeder Waarom heb je niet gebeld?

dochter Ik heb je gebeld. Ik bel elke woensdag.

moeder Kijk eens naar beneden. Wat zie je?

dochter Ik vind je niet gek.

moeder Wat zie je.

dochter Modder.

moeder Grond.

dochter Grond.

moeder Het is heilige grond.

dochter Heilige grond?

moeder Waar doet je dat aan denken?

dochter Aan indianen...

moeder Aan indianen, hè?

En weet je wat indianen deden als onbekenden hun heilige grond betraden?

dochter Jij gelooft niet in indianenverhalen en ik ben geen onbekende.

moeder Ik heb je anders al een tijd niet meer gezien.

dochter Groningen is een eind weg.

moeder Nu helemaal.

dochter Ja, het wordt steeds verder.

stilte

Wat is er gebeurd?

moeder Ik ben gevallen. Weggeschoven over het parket terwijl ik de adventkalender terug wilde hangen.

dochter Heeft niemand je gehoord?

moeder Het was laat.

dochter Wat deed je dan ook zo laat met een adventkalender?

moeder Ik zat vooruit te werken.

dochter Ach toch.

moeder De eerste kerstkaart was die dag door de bus gevallen. 'Het grote aftellen is begonnen' dacht ik, 'maar ik doe mooi niet mee.' En voor je het weet zit je op vrijdagavond een adventkalender leeg te vreten. 'De tijd gaat lekker snel.' Dat dacht ik.

Even later viel ik. Hoelang ik heb gelegen weet ik niet meer maar ik weet wel dat de tijd ineens niet meer zo snel ging.

stilte

Die trui...

dochter Luister, ik had er ook niet zo op gerekend dat ik hier nu zo zou staan.

Sterker nog, ik was niet eens van plan om vandaag naar Groningen te komen.

In een roes heb ik gedoucht, zonder kijken de kleren aangetrokken die ik al aanhad en ben op weg gegaan.

moeder Het is pijnlijk.

Moet je al die kleuren zien...

Het is geen feest!

dochter Je moest me hier zo eens zien staan. Ik kan dat.

Als ik me verloren voel treed ik uit mezelf en bekijk mezelf vanuit alle hoeken om me heen.

Ik zie het vaak onjuist verbeeld in films. Dan laten ze mensen zien die dolen door de wereld en hun handen ten hemel heffen terwijl ze roepen 'ik weet het niet, ik weet het niet.'

Ik zie in het dagelijks leven nooit iemand lopen met zijn armen geheven.

Niemand stopt, dat is nou juist het probleem.

moeder Zelfs als jij met beide benen tot je enkels in de heilige grond staat begin jij over jezelf. Besef je niet dat je heel snel hierin zult verdwijnen. Misschien word je wel een plantje. Een narcisje.

dochter Jij bent al jaren een plantje.

moeder Wel gemakkelijk om jezelf dat voor te houden. Voor een plantje hoef je niet naar Groningen. Zelfs niet met Kerst.

dochter Ik kom veel vaker langs dan alleen met de Kerst. En we bellen elke woensdag.

moeder Ja, denk je dat ik daar op zit te wachten?

Hè? Denk je dat ik daar op zit te wachten?

Ja, daar zit ik op te wachten.

Ik zit er nog op te wachten ook.

dochter Dan is het toch goed.

Zoveel hebben we ons niet met elkaar bemoeid.

Naar wederzijdse tevredenheid, dacht ik zo.

moeder Ik heb de laatste tijd anders wel veel over je gepraat.

dochter Wat ontroerend.

moeder Helemaal niet ontroerend, diep treurig. Zit ik daar verhalen op te lepelen dat het lijkt of ik alles goed heb gedaan. Of ik je de wereld heb gegeven.

dochter Je hebt me de wereld gegeven, ma.

moeder Maar ik had hem best wel ietsjes mooier bij je in kunnen leveren.

dochter Het is allemaal een beetje waar.

moeder Er is altijd maar één ding waar.

dochter Ik ging laatst met de bus. Een bus met een harmonica want de bus was lang. Ken je die?

moeder ...

dochter En wat wil nu het geval:

De hele voorkant van de bus zat stampvol en in het achterste gedeelte viel het wel mee. Voorin stonden mensen tot bij naast de chauffeur. 'Spitsuur!' dat zullen de mensen gedacht hebben, want voorin leek iedereen ervan uit te gaan dat de bus overal zo vol was en dat de mensen op een kluitje stonden.

Er moeten er tientallen geweest zijn die tot op heden denken dat ze in een stampvolle bus gereisd hebben, hoewel dat in feite niet aan de hand was.

Weinig mensen keken naar buiten. Buiten was het grijs en grauw en de eerste druppels regen waaiden uit de wolken.

De meesten keken naar hun voeten, hun handen of staarden met een open blik via de natgelopen busvloer in het niets.

Eén man, helemaal achterin, was in slaap gedommeld en voorin keken ze elkaar op triomfantelijke manier tolerant aan.

In hun ogen kon je lezen: 'jij staat met je tas tegen mij aan, maar dat maakt niet uit. Ik begrijp het. We staan machteloos tegenover de situatie. Moet je zien: ik kan er zelfs grootmoedig om glimlachen.'

Tolerant maar net iets te welwillend. Zoals mensen graag doen als ze in het zelfde schuitje terecht gekomen zijn.

Iedereen hier ziet de bus, dacht ik. Iedereen hier ziet de bus waarin we zitten maar nét in een andere hoek, dus iedereen ziet een andere bus. Dat dacht ik.

In feite rijden we met wel tachtig bussen door de straat terwijl de helft van de passagiers denkt dat het zó druk is dat ze op een kluitje moeten staan en elkaar welwillend maar onwetend in de ogen staren.

Snap je?

moeder Nee.

dochter Dat er meerdere dingen waar kunnen zijn. Jij komt uit een tijd waarin alles met zekerheid te zeggen was: de zoon van de bakker rijdt op een bakfiets en de directeur van de fabriek in een auto.
In mijn tijd kan alles.

moeder O, wat een kruis.

dochter Dat is waar, het leven is een kruis.
Aan de ene kant is het een zegen maar tegelijkertijd is het een kruis.

moeder O, ja?

dochter Ja.

moeder Als je maar weet dat dat allemaal luxe is.

dochter Wat?

moeder Dat gepraat van: 'het leven is een kruis', dat is net zo goed iets van jouw tijd.
Daar kon ik niet bij stilstaan.
Voor mij was het sjuwen tot de avond en dan kwam je vader thuis. Vanaf dat moment waren we met zijn tweeën, en leefden we een gedeelde vrijheid.

dochter Wat een liefdeloos bestaan.

moeder Wat?

dochter Om zo gelaten elkaars uitvlucht te gaan zitten zijn.

moeder Misschien is dat liefde.

dochter En pa zei nooit wat.

moeder Hij was een binnenvetter.

dochter Pa liet alleen zijn handen spreken.

moeder Dat gebeurde in die tijd.

dochter Waarom heb je hem nooit tegengehouden?

moeder Ik was daar niet bij. Ik stond in de kamer ernaast te luisteren en kon me verder met geen vin verroeren. Ik was in een andere wereld en daar kreeg ik precies dezelfde klappen als die jij kreeg.

dochter Nee.

Ik ving de klappen op.
Die vergissing moet je niet meer maken.
Jij stond er naast en ik ving ze op.

moeder Je vader hield boekjes bij. Wist je dat? Boekjes met feiten.
Hij noteerde afwijkende zaken die zijn leven binnendrongen kort en feitelijk.
9 november 1963 boom omgewaaid. storm
12 februari 1964 's werelds grootste cruiseschip in haven Rotterdam.
14 maart 1964 Ma dood.
Meer niet.

dochter Prettig te weten dat pa een man van de feiten was.

moeder Ik wil alleen maar zeggen dat hij er nooit iets mee heeft bedoeld, naar jou toe. Hij heeft er nooit niets bij bedacht.
Als een man frustraties heeft moet hij slaan. Uit die tijd komt hij.
Die man zag alleen feiten. Ik heb een doos vol van die boekjes liggen.

dochter En jij?
Wat zag jij.

moeder Ik zag hem sowieso niet.

Een man zoeken en trouwen was de enige manier om me los te weken uit het pekelbad van mijn ouders, om ervoor te zorgen dat ik niet op dezelfde ijle christelijke manier zou conserveren. Je vader was daarvoor de ideale persoon: een stille, niet-willende man zonder vragen.

Toen hij stierf was zijn fysieke afwezigheid de enige leegte die hij achterliet. Jij was net zes geworden. En ik was eindelijk alleen.

dochter Alleen?

moeder Geen ouders, geen man.
Niemand.

dochter Echt niemand?

moeder Nee.

dochter En ik dan?

moeder Ja, jij wel.
Jij was er natuurlijk ook.

dochter Weet je dat dat het nou juist is?
Ik heb mijn hele jeugd meegemaakt in een soort soldateneenzaamheid.

moeder Ach, je stelt je aan.
Je bent als kind altijd al op zoek geweest naar je eigen leed.
Je maakt graag een dramaatje.

dochter Onzin.

moeder Wel waar. Je bedekte je knieën met zand en deed net alsof je gevallen was.

dochter Ik word gewoon graag opgeraapt, daar schijn je eerst voor te moeten vallen.

moeder Op een gegeven moment moet je ook een keertje blijven staan.

dochter Jouw grote talent is om alles op de lange lijn te zetten.
Als je bij elk probleem meteen op zoek gaat naar de oplossing zijn we snel uitgepraat.

moeder Problemen zijn er om opgelost te worden.

dochter Problemen zijn er om opgemerkt te worden.
Het vergt moed om de dingen om je heen gewoon te laten bestaan. Jij wiste alles om ons heen uit als een schoolmeester zijn schoolbord op vrijdagmiddag met het weekend in zicht. 'Als er niks is, is er ook niks aan de hand.' Zo moet jij gedacht hebben.
Je hebt nooit iets verteld over pa, je hebt nooit iets verteld over jezelf, je hebt nooit iets verteld over mij of waar vandaan we aan kwamen zetten met zijn drieën. Niks heb je verteld. We hebben rondgelopen alsof we er zelf niet waren.
Je hebt me opgezadeld met een leegte.
Ik weet helemaal niet wat ik moet doen.

moeder Maak een mooie reis.

dochter Neehee.

moeder Je lijkt wel een klein kind.
Wat wil je nu dan?
Nu ben ik oud en mild.

dochter Lekker makkelijk om jezelf dat voor te houden, dan kun je net doen of je nu iemand anders bent.
Ergens ben je nog steeds afstandelijk en kil.

moeder Het is allebei waar.

dochter Zo snel heb jij nog nooit geleerd.

moeder Wat moet ik je dan vertellen?

Er valt niet veel te zeggen.

Mij werd al op hele jonge leeftijd geleerd dat dromen mocht, maar wel binnen een haalbaar kader.

Er werd alleen maar tegen me gesproken als iemand het oneens was met wat ik deed of met mijn aanwezigheid op zich. Ogen werden gebruikt om me mee neer te sabelen en me de schaamte aan te leren.

Ik heb me nooit bij wie dan ook op mijn gemak gevoeld. Hoe vaak ben ik wel niet geschrokken van mezelf? Dat ik mezelf betrapte op een gedachte. De spaarzame momenten dat ik zelfs mezelf vergat kwam ik dicht bij iets dat rust moet heten. Of was dat geluk?

De tijd lekte door mijn vingers terwijl ik naailes kreeg, jaloers was op mijn broers, en een draai om mijn oren kreeg omdat ik te laat thuis kwam van het zwembad.

dochter Van jou heb ik nooit een draai om mijn oren gehad.

Moeder geeft Dochter een draai om haar oren.

moeder Ik heb alles gedaan als alle anderen. Hetty en Conny van de burens zijn ook allebei reuze gelukkig geworden. Volgens de folder zou jij gewoon gelukkig moeten zijn.

dochter Misschien lijkt ik teveel op jou. Heb ik alles van je overgenomen.

De wereld is geen welwillende plek als je de dingen net even iets anders ziet.

Ik heb het spelletje memory ook nooit kunnen begrijpen. Het was voor mij de truc om twee totaal verschillende plaatjes om te draaien. Een teddybeer en een hyacint. Een bromtol en een luchtballon, een fornuis en een voetbalschoen.

Telkens een mysterie, telkens een nieuw niet te vertellen verhaal. Als ik aan het einde van het spel het kleinste stapeltje had, had ik gewonnen.

Maar zo werkt het niet.

Weet je dat nog?

moeder Zo was je ook vrij slecht in 'Vang de Kikker!'

dochter Wat?

moeder 'Vang de Kikker!', je weet wel, dat je met dat schepnetje plastic kikkertjes moet vangen. Nee, daar was je niet best in.

dochter Dat sluit niet bepaald aan bij mijn verhaal.

moeder Ik heb gewoon maar wat gedaan. Is dat zo erg?

Zodra ik getrouwd was heb ik me aan alle afspraken en verplichtingen gehouden, en verder was ik alleen maar op zoek naar een beetje rust.

En toen kwam jij, en als jij me alleen maar aankeek vanuit de wieg voelde ik me al betrappt. Jij hebt loerende oogjes.

dochter Jij ook.

moeder Ik weet ook niet hoe het moet, ik doe gewoon wat er van me verwacht wordt.

We leefden in een brandschoon huis door de verveling en gewoonten.

Ik weet gewoon niet zo goed wat ik met andere mensen moet beginnen.

dochter Nou, precies. Dat heb ik ook.

Zit ik in de tram. 's Avonds laat. Tram leeg, ik bellen. Draait de trambestuurder zich om en zegt, wijzend op mijn voeten op de bank: 'Doe je dat thuis ook?' Ik antwoord: 'Ja, maar ik begrijp dat het hier niet gepast is. Excuus.' en haal mijn voeten van de bank.

Zegt-ie: 'Je bent hier niet thuis'

Ik zeg: 'Nee, dit is een tram.'

Toen bleef-ie stil maar het zat me nog niet helemaal lekker omdat ik mijn excuses aangeboden had en hij toch nog zei 'Je bent hier niet thuis' terwijl ik dat in mijn excuses volgens mij al had weten te ondervangen, dus ik zeg: 'Je opmerking komt als mosterd na de maaltijd. Jij zei namelijk: 'Doe je dat thuis ook.' en toen zei ik: 'Ja, maar ik begrijp dat het hier niet gepast is. Excuus. Daarmee geef ik aan de ene kant zelf al aan dat ik ervan op de hoogte ben dat ik niet thuis ben maar in een ruimte waar het niet de bedoeling is dat ik mijn voeten op de bank leg en aan de andere kant bied ik je mijn welgemeende excuses aan. Jij gaat daaraan voorbij door toch je ingestudeerde grapje te maken. Wat vervelend.'

tegen Moeder Ik mag niet met mijn voeten op de bank, dat weet ik ook wel, maar moet ik godverdomme op mijn knieën als ik de fout in ga? Die verheven praatjes als je een keer iets doet dat in het reglement verboden is hangen me nu toch wel de keel uit.

Dan heb ik echt zoiets van 'Ja, hallo. Bekijk mij eens! Zie mij staan! Ik maak fouten. Ik geef het toe. Ik ben een onwetend mens!'

Snap je?

moeder Nee.

dochter Dat we onszelf vergeten als er een ander bij komt kijken! We schieten allemaal in de rol van schoolmeester als we in de positie zitten om iemand anders te corrigeren en bestraffend toe te spreken.

De trambestuurder had ook gewoon iets kunnen zeggen in de trant van: 'Hallo lief mens. Ook ik zit soms met mijn schoenen op de bank, en ik weet dat jij weet dat op die plek waar jij je schoenen nu hebt neergelegd over een korte poos weer andere mensen zullen gaan zitten en dat je gedrag niet al te fris is weet je evengoed. Je zult wel moe zijn. Ik breng je lekker naar huis met mijn tram en rust dan maar eens even heerlijk uit. Haal je schoenen nu maar van de bank. Het is goed zo.'

moeder Is het zo simpel?

dochter Zo simpel is het.

Maar op de een of andere manier krijgen we dat niet voor elkaar.

We proberen het wel, daar niet van.

Stap ik zomaar op een woensdag de supermarkt binnen, hebben ze een slagroomschnitte opgesneden en op een bord gelegd! Gratis taart! En zomaar op een woensdag!

Het komt van zoveel kanten. We proberen het heus wel gezellig te maken, en een beetje entertainment op zijn tijd...

De kans is heel klein dat mensen voor alles wat ze doen iets terug willen hebben.

korte stilte

Nu ik er beter over nadenk: die kans is eigenlijk toch wel groot.

stilte

Wat lach je nou?

moeder *huilend* Ik lach niet, ik huil

dochter Waarom in hemelsnaam.

moeder *heft haar handen radeloos ten hemel, zoals je wel eens verbeeld ziet in films* Ik weet het niet. Ik weet het niet.

dochter Wat weet je niet.

moeder Waar het naartoe gaat.

Dit leven.

dochter Tja, het is een kruis.

moeder *nog altijd huilend* Ook een zegen.

Ook een zegen.

dochter Begrijp je het nu dan?

Ik hou al jaren mijn eigen voordeur in de gaten in de hoop dat er iemand binnenkomt om te vertellen dat ik mijn opwachting mag komen maken. Ik repeteer al eeuwen hoe blij-verrast ik zal gaan reageren. Er hangt bruingerookte vitrage voor mijn ramen, ik bekijk de wereld door de ogen van een vergeten bruid.

moeder Waarom heb je me dit allemaal nooit verteld?

dochter Waarom heb je het nooit gezien?

moeder Omdat jij je altijd zo opzichtig laat bekijken.

Waarom heb je je zo laten bekijken?

Hoe vaak heb ik wel niet gezien hoe je op een zondagochtend naast het bed stijfjes door een sok heen stapt en een nieuwe pakt.

Dat soort dingen.

Ik ken trouwens niemand die zo vaak door een sok heen stapt.

dochter Kwestie van doortrekken.

moeder Het leek alsof je het steeds weer deed omdat ik je bekeek.

dochter Ik heb jou nog nooit naakt gezien.

moeder Ik ben je moeder.

dochter Is dat een reden om je te verstoppen?

moeder Misschien.

dochter Moet ik jou bedanken?

Of moet ik mijn verontschuldiging aanbieden?

Ik weet best dat ik in een reeks sta, dat er generaties vrouwen geweest zijn die uit hun ogen keken als ik, maar hier loopt het dood. Ik geef de wereld niet verder door. Ik hou hem vast en laat hem langzaam uitbloeien in mijn handen om er vlak voor hij verdwijnt zelf in mee op te lossen.
En dat vind ik best een mooi vooruitzicht. Ik word daar best gelukkig van omdat ik weet dat iedereen met een wereld onder zijn arm loopt, en dat er genoeg van doorgegeven worden. Het is een geruststelling te bedenken dat ik er niets mee moet.

moeder Toch moet je niet vergeten dat hij verandert. Ik zal nooit vergeten hoe ik, toen jij kwam, ineens in een wereld leefde waar het 't belangrijkste was om een volmaakte ketchupsmiley op een pannenkoekenei te kunnen tekenen.
Ik heb jou op zien groeien.
Moeder.
Zonder jou bestond ik niet.

dochter Nu gaat het even over mij.

moeder Het gaat al de hele tijd over jou.

dochter Je bestaat.
Ik zie je toch?

moeder Van die kant bekeken ben ik nog een grensgeval.
Ik ben zo moe.
Mijn voeten zijn koud.

dochter Het is hier zompig.

moeder Ik heb hier niet de juiste schoenen voor aan.

dochter Wat wil je dan?
Wat had je verwacht naast het spoor. Een marmeren vloertje?

moeder Ik ga maar even liggen.

dochter Doe dat maar.

moeder *terwijl ze gaat liggen* Of je het gelooft of niet, je moet weten dat de enige rol die ik uiteindelijk vervuld heb, die van moeder is geweest. Het is jammer dat het nog een slechte was ook. Dit is niet een verlaat inzicht. Dat zou mooi geweest zijn. Nee, ik heb het altijd geweten.
Ik heb het altijd geweten en ik heb alleen maar gekeken en nooit iets gedaan.
Blijf jij staan?

dochter Ja.

moeder Alleen?

dochter Ik red me wel.

moeder Dat vroeg ik niet.

dochter Dat doe ik wel.

moeder Ik heb nooit gedroomd.

dochter Dat heb je al verteld.

moeder Ook niet als ik sliep.
Mijn slaap was altijd zwart.
Haat je me?

dochter Ik haat je niet.
Ik voel je niet.
Ik voel niets.
Ik voel gewoon zo verrekte weinig.

moeder Je bent altijd dichtbij geweest.

dochter Niet zeggen.

Niet zeggen.
Ik voel zoveel.
Ik voel altijd alles door elkaar.

stilte
Je bent gekrompen.

stilte
Wie heeft er toch bedacht dat er zich iets boven onze hoofden afspeelt?

stilte
Misschien is er een poort maar de kans is groot dat je jezelf erg klein moet kunnen maken om door die poort te kunnen passen en dat hij besloten ligt, diep in je eigen binnenste. Dat moet je goed in de gaten houden.
Als ik dood ben, ben ik weg.

moeder Ik niet.
Ik blijf nog even.

dochter Mam? Mam?
Jij bent doorzichtig, weet je dat?
Je kunt bijna door jou heen kijken, zo doorzichtig dat je bent. Het licht valt verdorie bijna door je heen.
Of was je het net ook al?
Verdwijn je langzaam?

Moet je je handen nu eens kijken. Zo pezig en verkrampt.
Wat heb je toch allemaal meegemaakt?

Wat heeft jou gedreven dat jij hier nu bent. Met je harde woorden, je afweerhanden in je stinktrui en je haren voor je ogen dat je niets meer hoeft te zien.

3

dochter Ik zit in de trein op weg naar Groningen. Het beeld van de reiger die staat te kijken naar de koe blijf ik zien als ik mijn ogen sluit. Nog een paar stations en dan ben ik bij mijn moeder.

Zij heeft me in het totaal negen vogeltjes gegeven. In een kooitje.
Ik heb ze in een verloop van zeven jaar, één voor één een vreselijke dood laten sterven op mijn kinderkamertje.
Knuffelen, wassen, in mijn bed laten slapen, noem maar op.
En toch hoop ik dat als ik over straat loop en er vliegt een vogel voorbij, toch hoop ik dat-ie me ziet, dat-ie me ziet en dat-ie naar me toe komt.

houdt haar vinger in de lucht als een stokje voor het vogeltje, pakt het denkbeeldige vogeltje in haar hand De veertjes en de vleugeltjes. Een leven in je hand. Een heel leven.

bedenkt zich iets totaal anders en vergeet daarbij het denkbeeldige vogeltje dat ze vastheeft Ik had best wat brutaler mogen zijn achteraf gezien. Ik ben opgegroeid met dagen vol dromen en nu is een dag alleen nog maar saai. Zij heeft me nooit bevolen om 'op te passen', of het 'niet te gek' te maken. Nee, dat kan ik me niet herinneren.
Hoe kan het toch dat elke keer dat ik oog in oog sta met de bakker, vlak voor ik moet bestellen zenuwachtig word? Ik kan nu toch onderhand wel gewoon een brood bestellen? Daar ga ik vanaf nu gewoon van uit.

Ik rijd Groningen binnen. Pas van een afstand zie je weer dat een huis een hokje is.
Ik kijk graag naar zo'n palet van hokjes, soms licht er eentje op, soms gaat er eentje uit. Een oude trage discovloer zonder muziek.
Achter een raam staan twee grote bossen bloemen op de vensterbank. Waarom ziet dat er zo treurig uit? In het witte licht dat brandt zit een man in een stoel. Zou er tegen hem gepraat worden? Kijkt er iemand naar hem?
Ja, ik, maar dat is anders.
Zou hij alleen zijn? Wat zou er in hem omgaan, en zou hij die gedachten uit willen spreken?
Ik moet er altijd zoveel zelf bij bedenken en ik vraag me af of dat eigenlijk wel van me verwacht wordt. Of het de bedoeling is.
De stilte valt zo op omdat ik weet dat er zo veel mogelijke geluiden voor in de plaats zouden kunnen komen.
Waar slaapt een duif? Ik ben nog nooit verdwenen toen het donker kwam. Ik was altijd thuis. Waar anders?
Waar anders?

Ik ben laat. Ik ben altijd te laat geweest. Pas als ik het al koud heb zie ik een trui, als ik een niet te lessen dorst heb zie ik een fles en ik zoek een wc als ik zo nodig moet plassen dat ik het bijna niet meer houd...
En nu. Nu zie ik jou.
Nu pas zie ik jou.

Berm werd in december 2009 door Productiehuis Bellevue geproduceerd als Bellevue Lunchtheater voorstelling, ging in première in Theater Bellevue in Amsterdam en speelde daarna nog in Het Kruithuis in Groningen.

Spel: Henny Orri en Diane Lensink.

Regie: Gerardjan Rijnders.

Decor: Marjolein Ettema.

Kostuums: Marieke van Veen.

Sinds Rik van den Bos (1982) de schrijfopleiding in Utrecht verliet, schrijft hij scripts en scenario's voor verschillende theaterwerkplaatsen, gezelschappen, televisie-omroepen en acteurs.